

GABRIEL RAGAN

DEDIČSTVO SV. CYRILA A METODA V SPOJENÍ S RÁDOM SVĚTÉHO BENEDIKTA

THE LEGACY OF STS. CYRIL AND METHOD IN CONNECTION WITH WORK
OF ST. BENEDICT

Abstract. The paper introduced the status of respect Slavic Apostles Sts. Cyril and Method in Slovakia at this time. We point to research of Joseph Kúttník-Šmálov Benedictine sites in Slovakia, which have not yet found the necessary response in archaeological research. Further notes the persistence works Apostles of the Slavs in the South Slav peoples Slovenes and Croats, as well as the contribution of Bishop Andrew Grutka Slovak origin, which in the year 1963 to II Vatican Council contributed to a successful introduction of live national languages into the Roman liturgy. We introduce the little-known Monuments of Freising – Slavonic texts registration in Latin. Finally, we note that, while in Slovakia, performing with of Hussite troops was the destruction of the Benedictine religious, order in Bohemia Benedictines worked on. Finally after the demise of socialism Benedictines settled back through Poland and Slovakia. Finally, we note that it is necessary to arouse the preparation of systematic work on research that reveals the unknown context of our national and religious development.

Key words: s. Cyril; s. Method; Great Moravia; Slovakia; Slovak nation; 1150th anniversary; monuments.

V jubilejnom roku 1150. výročia príchodu slovanských apoštolov sv. Cyrila a Metoda, v roku 2013, sa rozvinula diskusia o ich dedičstve vo viacerých rovinách. Je to v prvom rade skúmanie ich príspevku vo veciach čisto náboženského chápania a teda liturgický a vieroučný prínos a s tým spojený rozmer začlenenia do duchovnej správy vtedajších cirkevných území. V druhom slede je treba vnímať kultúrny rozmer a prínos používania nového spisovného jazyka, ktorý sa stal základom nielen prekladov liturgických textov, ale aj celého Svätého Písma. A tým sa zároveň stal aj základom pre vývin jednotlivých národných jazykov

a ich postupná kodifikácia a tiež tvorba nových literárnych diel, ktoré začínajú vznikať v rôznych oblastiach Európy a napokon aj v Ázii (napr. v Sinajskom kláštore). Taktiež rozvoj písma utvoreného sv. Konštantínom – Cyrilom a zachovanie jeho hlaholského formátu v južných krajinách (Slovinsko a Chorvátsko), prechod na cyriliku a odvodené písma vo východnej Európe, ale aj zápis staroslovienčiny latinkou (Frizinské pamiatky). Taktiež možno hovoriť o tom, že účinkovanie svätých solúnskych bratov malo aj politické dôsledky, ktoré sa začali prejavovať už pri ustálení štátnej organizácie na Veľkej Morave, ale aj v následnom štátnom usporiadaní v Uhorsku, Čechách a aj vo všetkých ďalších krajinách, kde sa ich dielo uplatnilo – Bulharsko, Kyjevská Rus.

Celá táto diskusia sa v našom slovenskom priestore však často dostáva do situácie konštatovania, že u nás doma vlastne ani niet priamych pamiatok a všetko je len dielom romantických predstáv národovcov 19. storočia. Pokúsime sa prispieť k tejto diskusií výsledkami prác, ktoré poukazujú na našu národnú kontinuitu s dielom našich apoštolov a zároveň aj odhaľujú, že naša minulosť nie je čistá nepopísaná tabuľa.

1. REALITA CYRILO-METODSKEJ MISIE

Vierozvestci sv. Cyril a Metod prišli r. 863 na pozvanie kniežat'a Rastislava. V jeho pozvaní stojí, že náš národ sa od pohanskej povery odvrátil a kresťanskej viery sa drží. Ale potrebuje vyučiť vo viere, lebo toto cudzí misionári nedokázali urobiť. Čo teda chýbalo? Dostatok domáceho duchovenstva. Čo tu našli? V Nitre už bol kláštor benediktínov. Mal aj svoju školu, v ktorej sa bratia vzdelávali v latinčine. Aký to však bol pokrok, keď sv. bratia založili vysokú školu v staroslovienškom jazyku! A nešlo o samoúčelné vzdelávanie, ale hneď o praktické jeho uplatnenie v bohoslužbe, zvlášť v zvestovaní Evanjelia. A toto sa dialo nielen voči kandidátom kňazstva, ale aj pre všetkých veriacich na apoštolských cestách po celom území. Jozef Kútnik popisuje celkom 27 miest na Slovensku, kde v 9. – 11. st. boli alebo mohli byť kláštory, kláštoríky alebo eremiti – pustovníci benediktíni.¹ Viaceré spomína na Šariši. Sám som sa zúčastnil na výskume, ktorý viedol prof. Vojtech Budínsky-Krička ešte v r. 1972 v Blatných Remetách na Zemplíne, a ktoré neuvádza ani Kútnik.² Z údajov prof. Budinského-Kričku možno uzatvárať:

¹ J. KÚTNIK, *Benedictine Missionaries in Slovakia in the 9th–11th Centuries*, „Slovak Studies” 22(1982), 79-131.

² O výsledkoch výskumu jestvuje práca prof. Budinského-Kričku.

„V 9. storočí existovala v strednom Zemplíne tzv. archeocesta, sieť slovanských sídlisk – dnešné Staré, Vinné, Hnojné, Lúčky, Blatné Remety, Kusín a Michalovce.“³

Misijná činnosť týchto kláštorov a pustovní nespočívala ani tak v oficiálnom kázaní ako v praxi, v tom, že miestni ľudia prichádzali k nim. Odtiaľ sa postupne vyvinula riadna duchovná správa domáceho obyvateľstva, ktorá mohla byť obidvoch katolíckych obradov. Môžeme predpokladať, že boli aj východnom Slovensku. V Solivare sa uvádza zaniknuté opátstvo – zrejme benediktínske.⁴ Aj Hrádok v Solivare bol významnou zastávkou na Soľnej ceste a tak toto územie bolo dobre zapojené do organizačnej štruktúry Veľkomoravskej ríše. Aký bol výsledok ich misie? Spolu s tými, čo s nimi prišli – nazývajú ich sedmopočetníci – teda Cyril a Metod, Angelár, Sáva, Kliment, Naum a k nim sa radí domáci Gorazd – vychovali asi dvesto nasledovníkov, hlavne slovenských benediktínov, pravdepodobne sv. Metodom vysvätených kňazov. Časť z nich ich spolubrat nemecký benediktín, ale nepriateľ staroslovienskej liturgie, nitriansky biskup Wiching nielen vyhnal, ale predal do otroctva v talianskych Benátkach. Talianski benediktíni ich vykupovali. Keďže boli rímskeho obradu, no používali starosloviensky jazyk, radšej ich umiestnili na jadranskom pobreží – dnes Slovinsko a Chorvátsko. Spomínaných gréckych učeníkov – Angelár, Sáva, Kliment, Naum – vyhnal Wiching do susedného Bulharska, kde sa ich knieža Boris ujal a sú tvorcami byzantskej staroslovienskej misie u Bulharov a Macedóncov. Gorazd však pravdepodobne zostáva v Nitre a neskôr znova organizuje veľkomoravskú cirkev. Zaujímavým miestom, ktoré lokalizoval Jozef Kútnik, je miesto Šoldov – medzi Važcom a Štrbou. Na tomto mieste sa konali vykopávky v r. 1951, vidol ich pražský profesor Alfred Piffel. O Jozefovi Kútnikovi uvádza Ľuba Rusnáková: „publikoval pozoruhodnú štúdiu *O pôvode pustovníka Svorada*, s podnázvom *K počiatkom kultúrnych dejín Liptova*.” (In: *Nové obzory* 11, 1969, s. 5-117). Jeho práca v odbornej verejnosti svojho času nezarezovala napriek tomu, že autor mal výskum podložený rozsiahlym pramenným materiálom. Väčšina historikov zaujala k jeho názorom rezervovaný, opatrný postoj. Kútnikova štúdia vyšla v čase, keď odborné vedecké kruhy vylučovali akúkoľvek možnosť dejinnej kontinuity s Veľkou Moravou a akceptovali predstavu 10. storočia ako storočia 0 (nula). *Terra ignota, terra nullis*. Akoby tu po rozpade Veľkomoravskej ríše ničoho nebolo, a všetko sa začínalo od začiatku. Kútnik sa vtedy, v rozpore so všeobecne platnou mienkou, usiloval dokázať nemožné – totiž priamu súvislosť a prepojenie medzi najstarším benediktínskym kláštorom na Slovensku, Kláštorom sv. Hypolita v Nitre na Zobore a okrajovými územiami Nitrianskeho

³ http://www.brekov.sk/brekov_1.htm (01.08.2013).

⁴ Porov. J. KÚTNIK, *Benedictine Missionaries in Slovakia in the 9th–11th Centuries*, 79–131.

knížatstva – severným Liptovom a Spišom”.⁵ A zostávajú aj iné miesta, na ktorých pôsobili benediktíni, až kým ich nezničili nájazdy bratříkov a husitov. Oni však predstavujú článok, ktorý spojuje misiu sv. Cyrila a Metoda s ďalšími dejinami vývoja na Slovensku, ktoré sú dodnes neodkryté a čakajú na výskum.

Na jadranskom pobreží sa staroslovienska liturgia veľmi rýchlo rozšírila od Kopru v Slovinsku až po Split v Dalmácii. Dodnes tu jestvuje veľa hmotných pamiatok v hlaholike už z 10. st. Zaujímavým dokumentom sú v Nemecku uchovávané Frizinské pamiatky alebo Frizinské zlomky (nem. *Freisinger Denkmäler*, slovinsky *Brižinski spomeniki*, lat. *Monumenta Frisingensia*) – tri latinkou písané texty, ktoré v zachovanej podobe jazykovo a časovo spadajú do slovinskej redakcie starostaroslovienskej, ale pôvodne boli starostaroslovienske a písané hlaholikou. Nie sú to originály, ale prepisy: originály sú z 9. storočia, prepisy z konca 10. storočia. Frizinské pamiatky sú zaznamenané na prázdnych stranách latinského kódexu v biskupskej knižnici vo Freisingu v Nemecku, od roku 1803 sú v knižnici v Mníchove.

Text je starostarosloviensky so slovinskými a nemeckými jazykovými prvkami, z pohľadu Slovinska ide o najstarší text v slovínčine. Zároveň je to najstarší zachovaný (dlhší) slovanský text písaný latinkou vôbec. Starostarosloviensky pôvod tejto pamiatky dokázal v roku 1942 A. V. Isačenko v práci *Jazyk a pôvod Frizinských pamiatok* (1943).

Frizinské pamiatky obsahujú tieto 3 texty:

1. text: prvá spovedná formula (preložená z nemčiny)
2. text: (Metodova) Adhortácia k pokániu
3. text: druhá spovedná formula (preložená z nemčiny)

Texty ako také vznikli vo veľkomoravskom prostredí v 9. stor., odtiaľ sa dostali do slovinského prostredia. Zachovaná podoba (dokument ako taký) vznikla v dvoch krokoch:

- 2. a 3. text: medzi 972 a 1000, najpravdepodobnejšie okolo roku 980, zapísal ho nemecký pisár.
- 1. text: asi v 20. rokoch 11. storočia (najneskôr 1039), zapísal ho spamäti slovanský kňaz.⁶

Ako boli rozšírené miesta, kde pôsobili benediktíni na Slovensku je vidieť na mapke pamiatok uverejnenej v štúdiu v časopise „Archaeologia historica”, 10, 1985.⁷

⁵ L. RUSNÁKOVÁ, *Tajomstvo šoldovského kríža*, www.lesytanap.sk/08-archiv/downloads/2010-05b.doc (01.08.2013).

⁶ Porov. D. KUDORFER, *Die historische und literarische Bedeutung der Handschrift mit den »Freisinger Denkmälern«*, <http://fiz1.fh-potsdam.de/volltext/bfb/06089.pdf> (01.08.2013); Porov. <http://old.nuk.uni-lj.si/bs.html>

Hlavnou myšlienkou, ktorú tu chceme po analýze ukázať je:

Sv. Cyril a Metod so svojimi žiakmi po príchode na Veľkú Moravu sa spojili s už jestvujúcimi kláštormi benediktínov na Morave a na Slovensku a spolu s benediktínmi vytvorili Vysokú teologickú školu, ktorá slúžila k výchove nových ohlasovateľov evanjelia a bohoslužbe v reči blízkej ľudu – v starosloviencine. Tak sa zvlášť domáci benediktíni stali nezávislými v príprave nových rehoľných povolání, ktorá sa diala nie v latinčine, ani v gréčtine, ale v domácej reči. Došlo k veľkému nárastu povolání a následne na celom teritóriu k zakladaniu nových kláštorov a s nimi spojených pustovní. Táto skutočnosť sa ujala na celom území vtedajšej Veľkej Moravy, ktoré zasahovalo územie od Bulharska až po Nemecko a ovplyvnila cirkevný život aj počas následných politických zmien. Na týchto základoch sa staval náboženský život v Českom kráľovstve, v Uhorskom kráľovstve a aj Poľskom kráľovstve.

Chceme poukázať na následnosti vývoja Rádu benediktínov v Čechách a ako došlo v 20. storočí k jeho obnove v Poľsku a následne aj na Slovensku, pričom hlavnú úlohu zohráva benediktínska charizma liturgického života

2. BENEDIKTÍNSKY KLÁŠTOR EMAUZY

Chceme najprv poukázať na krásny návrat liturgickej staroslovienskej reči do nášho priestoru. V 15. storočí cisár Karol IV. pozval chorvátskych benediktínov do Prahy a vznikol kláštor Emauzy so staroslovienskou liturgiou rímskeho obradu, tak v omši ako aj s breviárom – liturgiou na posvätenie času. V čase husitizmu bol kláštor vedený husitskými opátmi a po obnovení katolicizmu bol kláštor obsadený benediktínmi z Montseratu – teda s latinskou bohoslužbou.

Benediktínsky kláštor Emauzy v Prahe má skvelú históriu. Existuje už od roku 1347. Bol založený s povolením pápeža Klementa VI., ktorý dal súhlas listom z 9. mája 1346. Týmto listom odpovedal na žiadosť cisára Karola IV. Povoľuje, aby bol v Prahe zriadený kláštor pre slovanských mníchov. Hlavný dôvod je, že v Čechách je mnoho schizmatikov, ktorým môžu títo mnísi pomôcť k obnoveniu jednoty. Karol IV. vydal v Norimbergu listinu 21. novembra 1347, ktorou založil slovanský kláštor pri kostole sv. Kozmu a Damiána v Prahe. Arcibiskup Arnošt z Pardubic previedol založenie kláštora 14. decembra 1347, kedy už prišli slovanskí benediktíni z Chorvátska a usídlili sa pri kostole sv. Kozmu a Damiána. Fundácia cisára Karola IV. bola ešte na jeho žiadosť

---

⁷ A. RUTTKAY, M. SLIVKA, *Cirkevné inštitúcie a ich úloha v sídliskovom a hospodárskom vývoji Slovenska v stredoveku*, in: „Archaeologia historica” 10(1985), s. 333-356. Mapa je v prílohe č. 1.

potvrdená bulou pápeža dňa 21. augusta 1348. Opát slovanského kláštora dostal pontifikálie 3. februára 1350. Prvým opátom slovanského kláštora bol Pavol I. Ursinus (1348-1362). Za druhého opáta Ivana Chorvata (1362-1382) bol kláštor dobudovaný a slávnostne ho posvätil arcibiskup Ján Očko 29. marca 1372 na Veľkonočný pondelok, kedy sa čítalo evanjelium o Emauzských učeníkoch. Tým dostal slovanský benediktínsky kláštor v Prahe meno Emauzy.⁸

Zachované pamiatky hovoria o slovanskej rímskej liturgii, ako bola povolená pre chorvátskych glagolášov v roku 1248. Najvýznamnejšou pamiatkou je hlaholská časť remešského evanjeliára. Inou pamiatkou je česká biblia z roku 1415, napísaná hlaholským písmom. Táto biblia by mohla potvrdzovať mienku, že Emauzský kláštor prešiel v čítaniach zo staroslovienskeho jazyka na český jazyk.

Po Emauzoch vznikajú aj sesterské kláštory Kleparze pri Krakove (1390) a Olešnica v Sliezske.⁹

Od roku 1434 nastáva obdobie husitských opátov. Vtedy prešla bohoslužba na formu českých utrakvistov. Posledným opátom slovanskej éry v Emauzoch bol Pavol III. Paminodas - Horský (1592-1598) a (1602-1607). On sa rozišiel s utrakvistami. V Broumve si vykonal noviciát a zložil sľuby. Od roku 1596 sa tu začína éra latinskej bohoslužby.¹⁰

Kláštor po bitke na Bielej hore za opáta Adama Benedikta Bavorského (1615-1635) obsadili benediktíni z Montserratu.¹¹

3. BEURONSKÁ BENEDIKTÍNSKA KONGREGÁCIA

Beuronská benediktínska kongregácia hrala hlavnú úlohu v nemeckom liturgickom hnutí. No liturgické zameranie nevyšlo z tohto kláštora priamo. Beuronský benediktínsky kláštor bol zrušený a znova povstal podobne ako v Solesmes. Dvaja bratia Maurus a Placidus Wolterovci, diecézni kňazi, túžili po obnove mníšskeho života v Nemecku, ale nevyhovoval im žiadny zo zachovaných kláštorov. Kardinál Pitra, benediktín ich upozornil na opáta Guérangera v Solesmes. Po noviciáte v Solesmes sa usadili v roku 1862 v Beurone, kde pre nich zakúpila budovy zrušeného kláštora princezná Katarína Hohenzollernská. Pod vedením solesmeského benediktína Bastida a spolu s Benediktom Sauterom, ktorý tiež mal noviciát v Solesmes sa beuronský kláštor stal druhým Solesmes.

⁸ L. POKORNÝ, *Z dějin liturgie u nás*, Praha 1969, s. 28.

⁹ L. POKORNÝ, *Z dějin liturgie u nás*, s. 29.

¹⁰ L. POKORNÝ, *Z dějin liturgie u nás*, s. 30.

¹¹ J.V. POLC, *Posvátná liturgie*, Rím 1981, s. 170.

Medzi ich klášťormi boli čulé styky a mnísi prechádzali noviciátom v Solesmes. Mali aj tie isté ideály:

- obnova mníšskeho života;
- šírením liturgickej obnovy zastaviť laicizmus svojej doby. Veľký počet novicov bol potvrdením správnosti nastúpenej cesty.

Maurus Wolter bol hlavným činiteľom liturgickej obnovy. Svojimi spismi oslovil celé Nemecko. V roku 1864 vydal k 600. výročiu narodenia sv. Gertrúdy z Helfy preklad jej rozjímaní, ktoré vychádzali z prežívania liturgie. V predслоve zoznámil nemeckých čitateľov s Guérangerovým obnovným dielom.

V roku 1865 vyšlo dielo *Choral und Liturgie*, ktorého autorom bol zväčša Maurus Wolter, ale podpísané bolo menom Benedikta Sautera. Pritom čerpal z Guérangerovho *L'anné liturgique*. V roku 1880 vydal dielo *Praecipua ordinis monastici elementa*, ktoré on sám pripisoval Guérangerovi, avšak sa v ňom už prejavuje vplyv túbingenskej školy. Kládie v ňom dôraz na spoločenstvo svätých, na obraz tajomného Kristovho tela – Cirkvi, pričom svoje tvrdenia dokazuje mnohými citátmi z prvokresťanských autorov a z liturgie.

Najväčším Wolterovým dielom je *Psallite sapienter* – päťzväzkový komentár k žalmom, v ktorom je veľa odkazov na cirkevných Otcov. Pracoval na ňom dvadsať rokov a stal sa jedným z najuznávanejších nemeckých výkladov žalmov.

V roku 1884 boli v Ríme schválené stanovy Beuronskej kongregácie. Kládie sa v nich mimoriadny dôraz na liturgický život. Zdôrazňuje sa v nich, že život mnícha je osobnou účasťou na Kristovej vykupiteľskej obete, ktorá je denne sprítomňovaná eucharistickou obetou. Do popredia vystupuje jej spoločenský rozmer – život s Kristom a jeho tajomným telom na zemi – čím sa prehľbuje schopnosť spolucítiť s Cirkvou. Prebúdza sa aj radostný pocit zo začleňovania do trvalého spoločenstva Cirkvi, ktoré siaha až do dôb apoštolov. Vidno tu, že sa vychádza z Guérangera, ale ide už o prehĺbenie a domyslenie z nemeckých zdrojov.

Vďaka Kulturkampf – kultúrnemu boju kancelára Bismarcka – sa tieto myšlienky mohli rozšíriť aj v iných krajinách priamou činnosťou bratov Wolterovcov a ich beuronských mníchov. Proticirkevné zákony ich donútili opustiť Nemecko a usídlili sa v iných krajinách. Časť v anglickom Erdingtone, druhá na čele s opátom Maurom najprv v Tyrolsku vo Volders a od roku 1880 v Prahe na Emauzoch. Opát Maurus Wolter sa mohol v roku 1887 vrátiť do Beuronu, kde aj zomrel v roku 1890.¹²

Úspech beuronskej kongregácie spočíval v preklade liturgických kníh do nemčiny. Bol to Suitbert Bäumer, ktorý pripravil prvé vydanie tak rímskeho ako aj

¹² J.V. POLC, *Posvätná liturgie*, s. 158.

mníšskeho breviára a vydal aj dejiny breviára. Bäumerov spolupracovník Anselm Schott vydal v roku 1884 prvý latinsko-nemecký misálik pre laikov *Messbuch der heiligen Kirche*. V roku 1893 vydal aj *Vesperbuch*. V úvode tohto diela uvádza dlhé výňatky z Guérangerovho diela *L'année liturgique*. Misálik dosiahol hneď veľký úspech. Bol neustále vylepšovaný a vydávaný cez všetky nasledujúce generácie, takže sa stal synonymom pre názov ľudového vydania misálika a aj dnes po Druhom vatikánskom koncile vydávaný ľudový misálik nesie meno tohto autora.

4. BENEDIKT STIMMEN V PRAHE

Avšak v 19. storočí nastal úpadok kláštora a v roku 1880 už v ňom žilo len 10 mníchov. Arcibiskup Schwarzenberg sa pokúsil zachrániť kláštor pred zrušením. Pretože benediktíni z Beuronu boli vyhnaní kvôli „Kultúrnemu boju“ kancelára Bismarcka, odišli jedni do Erdingtonu v Anglicku a druhá skupina vedená opátom v roku 1875 Maurom Wolterom do Volders v Tyrolsku. Na žiadosť arcibiskupa kardinála Schwarzenberga s dovolením pápeža Leva XIII. a cisára Františka Jozefa I. sa v roku 1880 usídlili v Prahe na Emauzoch. 2. februára 1880 sa uskutočnilo odovzdanie kláštora beuronským benediktínom. Do Prahy ich prišlo päťdesiat a od 19. marca začali konať slávnostné bohoslužby. Sám opát Maurus Wolter sa mohol z Prahy na sklonku svojho života vrátiť do Beuronu v roku 1885. Po ňom bol opátom v Emauzoch Benedikt Sauter (1885-1908). V roku 1918 mal kláštor už 113 členov. Opát Albán Schachtleiter sa však musel vzdať, pretože sa príliš zapojil do odboja proti novovznikajúcemu československému štátu a spolu s 40 kňazmi a 12 bratmi odišli z Prahy.¹³

Kláštor bol však vedený v dobrom rehoľnom duchu. Konali sa slávnostné bohoslužby a prekvital novogotický tzv. beuronský štýl. Gotický kostol bol v tomto duchu uspôsobený a zbavený barokových nánosov. Tak boli bohoslužby uvedené do súzvuku s priestorom. Zvlášť zásluhou opáta Benedikta Sautera tu bola zavedená tradícia gregoriánskeho chorálu podľa Solesmes s vyspelosťou prevedenia mníchov beuronskej kongregácie. Vyznačovala sa rytmickou vytríbenosťou, pružnosťou, presnou výslovnosťou. V Emauzoch nemal miesto ani viachlasný spev ani nástrojový sprievod. Pripúšťal sa iba ľudový spev pri niektorých príležitostiach. Toto všetko si Emauzy zachovali až do svojho zrušenia v roku 1950.

Po príchode beuronských mníchov sa do Prahy presťahovala aj redakcia revue „Sankt – Benedikt – Stimmen“. V Prahe potom vychádzala až do roku 1918. Zároveň tu vychádzal odborný časopis pre cirkevnú hudbu „Musica divina“

¹³ J.V. POLC, *Posvätná liturgia*, s. 157, 170.

vydávaný pod vedením opáta Albána Schachtleitera. Jeho činnosť sa obracala zvlášť na nemecky hovoriacu jazykovú oblasť. Ale ani tam nemali veľký ohlas, pretože to bola doba, keď vládol barokový viachlasný spev a záujem sa viac orientoval na ľudový cirkevný spev.¹⁴

5. EMAUZY A LITURGICKÉ HNU Tie V ČECHÁCH

Aj po odchode opáta Schachtleitera mal kláštor nemecky ráz. Aj keď v ňom začal prevládať český živel, vtedajšie prevratové okolnosti zapríčinili, že sa liturgické hnutie odtiaľ neujímalo v širokých vrstvách katolíckej verejnosti. Bolo to spôsobené tým, že k podobným, no oveľa radikálnejším riešeniam dospela značná čiastka diecézneho duchovenstva, ktorá nakoniec skončila v ortodoxnej schizme a v heréze Československej cirkvi.¹⁵

Liturgické hnutie v katolíckej Cirkvi sa navonok ujalo až koncom tridsiatych rokov. V Emauzoch začal vychádzať český časopis „Pax“, ktorý obsahovo naväzoval na „Sankt – Benedikt – Stimme“. Stal sa platformou pre liturgické hnutie, pretože v ňom publikovali aj autori mimo kláštora – kňazi i laici. Podľa vzoru nemeckého Schottovho misálu začínajú vychádzať české preklady liturgických textov. Zvlášť si zaslúži pozornosť preklad Mariána Schallera najprv nedeľného a potom aj denného misálika aj s latinským textom.¹⁶

Liturgické týždne

V roku 1926 zvolal emauzský opát Arnošt Vykoukal prvý liturgický týždeň. Nebol ešte vhodný čas a tento liturgický týždeň nemal očakávaný ohlas. Na podobnom podujatí v Olomouci, ktoré poriadal profesor liturgiky Josef Foltynovský, mohol opát Vykoukal po prvýkrát zoznámiť verejnosť s európskym liturgickým hnutím.¹⁷

V tridsiatych rokoch sa konali štyri odborne zamerané liturgické týždne.

Tak 1. liturgický týždeň v dňoch 10. - 13. októbra 1933, ako aj 2. liturgický týždeň 21. - 24. augusta 1934, boli zamerané všeobecne na liturgickú problematiku.

3. liturgický týždeň sa konal 15. - 17. apríla 1936 a bol zameraný na sviatosti a 4. liturgický týždeň v dňoch 18. - 20. apríla 1937 sa venoval liturgickému roku.

¹⁴ J.V. POLC, *Posvätná liturgia*, s. 171.

¹⁵ J.V. POLC, *Posvätná liturgia*, s. 172.

¹⁶ J.V. POLC, *Posvätná liturgia*, s. 172.

¹⁷ J.V. POLC, *Posvätná liturgia*, s. 172.

Tieto liturgické týždne mali veľký ohlas a väčšinu účastníkov tvorili laici. Zúčastňovali sa na nich zástupcovia všetkých diecéz a prednášali na nich profesori z teologických fakúlt i z rehoľných inštitútov.

Prednášky a príspevky boli zverejňované jednak v časopise „Pax”, jednak boli vydávané zborníky.¹⁸

Knihy o liturgii

Stály účastník liturgických týždňov profesor František Cinek vydal štvorzväzkový výklad liturgie celého cirkevného roku „Mše svatá v bohoslužebném řadu církevního roku” s podtitulom „Výklad misálu”. Dielo začalo vychádzať v roku 1931. Sú v ňom preklady modlitieb a teologicko-liturgické výklady.

Profesor Josef Foltýnovský vydal príručku „Liturgika” (Olomouc 1933) a podobne Marián Schaller „Liturgie“ (Praha 1933).

Reginald Dacík vydal v Olomouci preklad Lefébvre „Základy liturgie”. V roku 1939 vyšlo dielo „Dějiny římského breviáře” od Malinu. V roku 1945 v Prahe vyšiel v preklade Antonína Stříža „Česko-latinský misál”.¹⁹

6. VPLYV LITURGICKÉHO HNUZIA

Význam emauzského kláštora pre liturgický apoštolát v Čechách i na Slovensku je nesporný. Predsa však možno povedať, že jeho vplyv neprerástol do farskej pastorácie a zostal viac – menej na odbornej úrovni. Časopis „Pax” bol príliš odborný a nezasiahol do širšej verejnosti.

V tomto období sa príliš zdôrazňovala účasť na liturgii cez skutočné liturgické texty. Ľudová pieseň nebola doceňovaná. A tak zostávala liturgia odtrhnutá od ľudu, ktorý zostával na úrovni ľudového spevu z príležitosti liturgie. Tak chápali túto problematiku aj duchovní pastieri a vtedy preferovaný gregoriánsky chorál neuplatňovali na úrovni farskej pastorácie. Prakticky pastorálne zamieroval svoj apoštolát pražský augustinián Augustin Schubert. Usiloval sa presadiť, aby liturgické dianie, zvlášť sviatostné, sa nechápalo ako záležitosť jednotlivca, ale ako vec cirkevného spoločenstva. Podobne ako Pius Parsch poukazoval na biblický základ celej liturgie.

Je charakteristické, že obaja hlavní predstavitelia českého liturgického hnutia opäť Arnošt Vykoukal a P. Augustín Schubert počas druhej svetovej vojny

¹⁸ J.V. POLC, *Posvátná liturgie*, s. 173.

¹⁹ J.V. POLC, *Posvátná liturgie*, s. 174.

zomreli v nemeckom koncentračnom tábore a tak bolo liturgické hnutie oslabené o svojich vodcov.²⁰

Po nástupe komunistického režimu v roku 1948 boli zvlášť české kraje tvrdo postihnuté silným ateistickým tlakom, ktorému podľahli široké vrstvy laikov. Bol to aj dôsledok toho, že ľudové vrstvy nežili z liturgie. Ich viera bola povrchná a veľmi zvyková. Na druhej strane treba povedať, že to „malé stádo“, ktoré zostalo, veľmi dobre chápe potrebu plného liturgického života. Vidno to aj z toho, že tí, čo prídu na bohoslužby, idú aj ku sviatostiam, teda pri každej sv. omši idú na sv. prijímanie. Preto možno povedať, že obstáli, lebo pochopili pravú hodnotu liturgie : žiť s Cirkvou a byť Cirkvou.

Ak sa dnes pozeráme na českú cirkevnú scénu ako na veľmi postihnutú, zároveň treba sa nádejať, že Cirkev splní svoje poslanie a ukáže sa mnohým ako nová nádej pre ich život.

Kláštor Emauzy v r. 1923 napomohol k obnove benediktínov v Poľsku v Lubine, čím sa obnovil benediktínsky rád v Poľsku. No pôvodne rozšírený benediktínsky rád sa v Poľsku mal vrátiť aj do krakovskej oblasti obnovou kláštora Tyniec.

Liturgické snahy boli sústredené okolo krakovského centra liturgického hnutia, ktorého hlavnými predstaviteľmi sú Ján Korzonkiewicz a Michal Kordel.

7. JÁN KORZONKIEWICZ A MICHAL KORDEL

Ján Korzonkiewicz, biblista a učiteľ Michala Kordela, bol ideovým otcom založenia spoločnosti liturgistov okolo liturgického časopisu. Písal o tom svojmu žiakovi Michalovi Kordelovi v roku 1924 do Ríma. 6. marca 1929 sa u Korzonkiewicza na Wawele stretli okrem Korzonkiewicza, benediktín O. Karol van Oost, Marián Bartynowski a Michal Kordel. Korzonkiewicz povedal Kordelovi: „Bude te redaktorom”.²¹ Názov časopisu „Mysterium Christi” navrhol Korzonkiewicz.²² Vychádzal tak z biblického pohľadu na liturgiu podľa sv. Pavla.

Michal Kordel začal časopis „Mysterium Christi” vydávať prvým číslom, ktoré je datované 22.11.1929, venovaným prvému obdobiu nového liturgického roku – Adventu. Týmto časopisom položil Michal Kordel základy poľského litur-

²⁰ J.V. POLC, *Posvätná liturgie*, s. 175.

²¹ *X Jan Korzonkiewicz. Życie i działalność*, red. M. Kordel, Kraków 1934; S. KOPEREK, *Ks. Michał Kordel w kontekście polskiego ruchu liturgicznego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny”, 41(1988), nr 2, s. 145.

²² *X Jan Korzonkiewicz. Życie i działalność*; S. KOPEREK, *Ks. Michał Kordel w kontekście polskiego ruchu liturgicznego*, s. 103.

gického hnutia. Dovtedy nemalo pevné jednotiace centrum, aj keď pracovníkov bolo pomerne dosť. Na jednej strane zjednocovalo poľských liturgistov a dávalo im fórum, na ktorom mohli pozdvihnúť svoj hlas, prediskutovať svoje názory a skúsenosti, čerpať informácie a poznatky zo svetového liturgického hnutia v rôznych krajinách a na strane druhej mohli kliesniť cestu domácejmu liturgickému hnutiu vo šírky i hĺbky. Tak sa na stránkach časopisu preberala tématika liturgickej formácie duchovenstva, predkladala sa hlbšia teológia liturgie, spiritualita i liturgická pastorácia. Okolo časopisu „Mysterium Christi” sa sformovala organizovaná liturgická akcia na území Poľska ako o nej písal už v prvom čísle Michal Kordel: „Je všeobecne známe aké veľké ovocie prináša liturgické hnutie v oblasti obnovy náboženského života v krajinách Západnej Európy. Preto je tak potrebné, aby aj Poľsko pristúpilo podľa možnosti k liturgickej akcii.”²³

„Mysterium Christi” prinášalo okrem článkov Kordela a Korzonkiewiczza aj články od mnohých iných autorov zaoberajúcich sa liturgickými otázkami. Informoval o práci v iných liturgických centrách ako aj o vydávaní liturgických prác, o nových misálikoch, o rôznych formách organizovania liturgického hnutia, o liturgických dňoch, či liturgických rekolekciách. Redaktor tiež rád uverejňoval, čo sa o liturgii hovorilo na synodách, alebo v pastierských listoch.

8. MYSTERIUM CHRISTI

Práca redaktora i vydavateľa Michala Kordela smerovala k tomu, aby „Mysterium Christi” malo vplyv na kňazstvo a zvlášť na kňazský dorast. A preto sa dostávalo nielen do poľských seminárov, ale aj do seminára v Orchard Lake v Spojených štátoch amerických. Kardinál August Hlond, poľský prímás napísal: „*Mysterium Christi* sa stalo morálnym strediskom liturgickej akcie i literatúry v Poľsku ... Už sa pociťuje jeho vplyv na kňazstvo, na kláštory, školy a farnosti [...] stáva sa činiteľom kresťanskej obnovy národa”.²⁴

S týmto úsilím súvisela však aj skutočnosť, že Michal Kordel v záujme o rozširovanie časopisu dával rôzne zníženia ceny časopisu, čo ho privádzalo do veľkých ekonomických ťažkostí.

Zvláštnym problémom boli vzťahy s Katolíckou akciou, ktorá podobne ako v iných krajinách, mala podporu zhora – od episkopátu. A táto organizácia nevelmi rozumela iným akciám, aj liturgickej akcii. Tejto veci sa veľakrát veno-

---

²³ Leták priložený k prvému číslu, ktorý vyzýva k predplácaniu časopisu „a tým zároveň k podpore liturgickej akcie v Poľsku”.

²⁴ MC 1(1930), s. 1.

vali tak Korzonkiewicz ako aj Kordel. Chceli ujasniť si zmysel Katolíckej akcie, a preto Korzonkiewicz preložil a komentoval článok prof. Karola Mutha a vydal ho vo forme brožúry: *Myšlienky laika o Katolíckej akcii* (1929). Poukázal na to, že Katolícka akcia ešte nie je vyzretým dielom. Zás Michal Kordel sa obával, aby sa celá tá akcia nevybýjala len v zjazdoch, manifestáciách, spolkoch a pod. Píše: „Do stredu Katolíckej akcie treba postaviť oltár, obetný oltár. Kristus má naozaj byť alfou a omegou všetkých počinov vo farnosti”.²⁵

Keď prišli finančné ťažkosti časopisu „*Mysterium Christi*”, prešiel časopis do rúk Katolíckej akcie a stal sa jeho organom.

Životné dielo Michala Kordela pre nedostatok porozumenia, keď predtým ešte zomrel Ján Korzonkiewicz, sa akoby zrútilo.

Napriek všetkým ťažkostiam sa Michal Kordel usiloval o zjednocovanie poľského liturgického hnutia aj prostredníctvom Spolku milovníkov liturgie. Písal o tom: „Liturgické hnutie slúži pravde a súladu, aby sa jedno nevyzdvihovalo nad druhé, ale mali tie miesta, ktoré mu patria. Bohaté ovocie liturgickej obrody príde, ale k tomu sa treba blížiť pomaly, postupne, in omni patientia et doctrina, lebo cesta je ďaleka a ťažká a vedie cez liturgické uvedomenie a výchovu”.²⁶ Michal Kordel bol presvedčený, že liturgické uvedomenie a výchova sa začína od Seminára. Napísal: „Ak bude hore pravdivo a triezvo pochopené liturgické hnutie, potom ľud pôjde bez veľkého odporu za ním”.²⁷

Michalovi Kordelovi predovšetkým záležalo na vedomej a činnej účasti na sv. omši. „Liturgické hnutie ma medzi inými snahami na prvom mieste to, aby veriaci mali čo najviac a najširšie činnú účasť na sv. omši”.²⁸ Pre dosiahnutie tohto cieľa pripravil dva preklady Misálu pre ľud a tiež rozširoval možnosť „dialogizovanej omše”. Napriek tomu, že sa nevyhýbal úvahám o zavedení živej reči do liturgie, predsa zastával mienku, že „ponáhľať sa a naliehať na duchovnú moc netreba. Cirkev má čas, všetko pokojne zvažuje, sub specie aeternitatis. Naozaj zisky, ktoré z týchto zmien v liturgii očakávame, sú žiadúce [...] Ale neponáhľajme sa so znárodňovaním liturgických textov, lebo nevieme, či by to budúce pokolenie nemuselo ľutovať. Radšej konajme všetky obrady dôstojne, nábožne, prekladajme ich ľuďom ako to žiada Tridentský koncil [...] a bude z toho väčší zisk pre veriacich ako z recitovania modlitieb po poľsky, ale možno nedbalo

²⁵ MC 6-7 (1932-1933), s. 226.

²⁶ MC 2(1930), s. 7.

²⁷ *Na marginesie obrad sekcji liturgicznej* MC 5(1931), s. 232.

²⁸ MC 2(1930), s. 18.

a roztržito”.²⁹ V tejto liturgickej tématike neskôr pokračoval nový časopis „Ruch Biblijny i Liturgiczny”.³⁰

V 30. rokoch belgické opátstvo sv. Andreja v Bruges sa stáva centrom formovania poľských benediktínskych povolaní. Skupina mníchov sa po príprave v Belgicku vracia do Tyńcu 30. júla 1939 na čele s priorom O. Karolom van Oostom. Tak sa naplnila aj snaha krakovského metropolitu kardinála Sapieha.

Z tohto v roku 1939 obnoveného benediktínskeho kláštora Tyniec sa obnovil benediktínsky život na Slovensku. Tu za čias sv. Cyrila a Metoda sa benediktíni podieľali na staroslovienskej liturgii a dnes sa vrátili už s liturgickou rečou slovenskou. Kruh sa tak uzavrel. Potrebujú však dorast, aby sa mohli stať samostatným opátstvom.

9. NÁVRAT LUDOVEJ LITURGICKEJ REČI

Treba však ešte pripomenúť významný vplyv tejto staroslovienskej liturgie na rozhodnutie na Druhom Vatikánskom Koncile o ľudovej reči v liturgii rímskeho obradu. Ako prvá bola schválená Liturgická konštitúcia *Sacrosanctum Concilium*. Napriek tomu, že bola dobre pripravená, nebolo schválenie jednoduché. K diskusií, ktorá sa dovtedy vyvíjala skôr v prospech zachovania latinskej liturgickej reči ako jedinej, podstatne prispel kardinál Eugenio Tisserant, dekan kardinálskeho zboru. 24. októbra 1963 predniesol príspevok, v ktorom pripomenul preklad sv. Cyrila a Metoda pred tisíc rokmi, diskusiu v Benátkach a napokon aj hlaholský misál v staroslovienskej schválený a vydaný v Ríme v roku 1927.³¹ Aby koncilových otcov – biskupov presvedčili o tejto možnosti, bola im ponúknutá účasť na staroslovienskej liturgii v byzantskom obrade v Bazilike sv. Petra. Odpoveď mnohých bola – ale to je Východ. Vtedy americký biskup slovenského pôvodu ponúkol sv. omšu v rímskom obrade v staroslovienskom jazyku. Píše o tom doc. Marián Čižmár: „Biskup Andrej Grutka takúto hlaholskú sv. omšu slúžil v čase Druhého vatikánskeho koncilu dňa 21. novembra 1963 v Bazilike sv. Petra v Ríme. Program tejto sv. omše dostali všetci konciloví otcovia. Texty hlaholskej sv. omše boli vzaté z Hlaholského misálu, ktorý bol vydaný vo Vatikáne v roku 1927. Na informačnom liste mohli sa konciloví otcovia dozvedieť základné informácie o hlaholskej liturgii, a tiež aj latinský preklad slovenských piesní, ktoré sa počas tejto sv. omše spievali. Ich preklad do latinčiny

²⁹ Na marginesie obrad sekcji liturgicznej MC 5(1931), s. 233–234.

³⁰ Porov. B. NADOLSKI, *Liturgika*, Poznań 1989, s. 66–67.

³¹ Porov. J.V. POLC, *Posvätná liturgia*, Křesťanská akademie: Řím 1981, s. 232–233.

pripravil Gorazd Zvonický. Išlo o tieto piesne z Jednotného katolíckeho spevníka (JKS): Ó, Bože na výsosti, JKS 246; Ty si, Pane, v každom chráme, JKS 257; Velebme kresťania, JKS 291; Ježiš, Ježiš, príď ku mne, JKS 300; K Márii voláme, JKS 337. Tieto slovenské piesne nacvičil zbor Sixtínskej kaplnky. O udalosti informovali aj noviny *L'Osservatore Romano*, ktoré vysoko hodnotili slovenské piesne pri tejto slávnosti.³² O tej istej príležitosti referoval Vatikánsky rozhlas v slovenskom jazyku 17.12.2012: „Napokon sa cyrilometodská tradícia ešte v ten istý týždeň po oslavách predostrela všetkým koncilovým otcom počas štvrtkovej rannej sv. omše, ktorá sa slávila v tzv. hlaholskej liturgii. Prevažná väčšina zúčastnených dovtedy ani netušila, že takáto liturgia jestvuje, a keď ráno 21. novembra vstúpili do chrámu, dostali brožúrku s textom: 'Rímsko-slovanská, čiže hlaholská liturgia je liturgia rímskeho obradu v starostaroslovienskom jazyku. Nazýva sa aj hlaholskou liturgiou, podľa hlaholského písma, ktoré sa používalo... Od 16. stor. text a posvätné obrady sú tie isté ako v rímskom obrade. Avšak pred tým boli v nich viac-menej badateľné stopy takzvanej liturgie sv. Petra, ktorá bola zaužívaná na začiatku stredoveku v Solúne a ktorú sv. Cyril a Metod preložili do starostaroslovienskeho jazyka. Títo dvaja svätí slovanskí apoštoli sú nielen pôvodcovia byzantsko-slovanskej, ale aj rímsko-slovanskej liturgie. Túto poslednú schválili pápeži Hadrián II. a Ján VIII. pre Slovanov v strednej Európe [...] Zachovala sa od 9. stor. a podnes sa pravidelne používa v ôsmich chorvátskych diecézach [...] Počas tzv. hlaholskej liturgie, celebrovanej biskupom Grutkom, spieval vatikánsky zbor piesne zo slovenského Jednotného katolíckeho spevníka. A tak aj na koncile, v historickom okamihu storočia, zazneli piesne ako: Ty si, Pane, v každom chráme; Ježiš, Ježiš, príď ku mne a K Márii voláme v každej úzkosti, ktoré patria k bežnému repertoáru aj dnešných svätých omší v slovenčine’”³³

A biskupi povedali – tak sa to dá aj v rímskom obrade. Pri záverečnom hlasovaní o Konštitúcii dňa 4.decembra 1963, proti boli iba 4 biskupi z 2500.

Analogickou je história Kyjevskej Rusi. Pri jej evanjelizácii stáli na začiatku obidva obrady v staroslovienskom jazyku. Napokon podľa legendy rozhodol sa Vladimír pre byzantský obrad podľa správy svojich bojarov, ktorých uchvátila veľkolepá liturgia v Carihrade. Treba to však čítať aj politicky. Pretože na jednej strane sa priklonil k mocnému byzantskému susedovi, ale podobne ako predtým knieža Boris v Bulharsku, mohol so staroslovienskou bohoslužbou zostať nezávislý.

³² M. ČIŽMÁR, Jubileum sv. Cyrila a Metoda, in: *Infoliste 2013, 24*, www.presov.rimkat.sk/download/category/1-infolist-2013_24pdf.html (01.08.2013).

³³ http://sk.radiovaticana.va/news/2012/12/17/cyrlometodsk%C3%A9_posolstvo_na_druhom_vatik%C3%A1nskom/slo-648337 (01.08.2013).

*

Na začiatku sme si stanovili otázku: Či je na Slovensku možné vidieť kontinuitu dedičstva svätých solúnskych bratov? A došli sme ku konštatovaniu viacerých výrazných skutočností, na ktoré je hodné byť Slovákom hrdým. Zároveň však musíme konštatovať aj po zániku socializmu málo záujmu preskúmať zistené súvislosti – archeologicky a pod. Nie je našim úmyslom všetky možnosti prehĺbenia výskumu pomenovať, ale chceme svojím príspevkom podnietiť prácu na ich systematickom rozvoji.

A dnes v globalizovanom svete je potrebné vidieť spoločné korene nielen viery, ale aj kultúry, a tým aj vzájomné zväzky a úlohy slovanských národov Európy. Podstatným je návrat k hodnotám, ktoré priniesli sv. bratia Cyril a Metod. Vieru poznať, vieru vospievať a žiť.

Hrdosť a život viery slovanským národom svedčí.

BIBLIOGRAFIA

- ČIŽMÁR, M. *Jubileum sv. Cyrila a Metoda*, in: Infoliste 2013, 24, www.presov.rimkat.sk/download/category/1-infolist-2013_24pdf.html (01.08.2013).
- X Jan Korzonkiewicz. *Życie i działalność*, red. M. Kordel, Kraków 1934.
- KOPEREK, S., *Ks. Michał Kordel w kontekście polskiego ruchu liturgicznego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 41(1988), nr 2.
- KUDORFER, D., *Die historische und literarische Bedeutung der Handschrift mit den »Freisinger Denkmälern«*, <http://fiz1.fh-potsdam.de/volltext/bfb/06089.pdf> (01.08.2013).
- KÚTNIK, J. *Benedictine Missionaries in Slovakia in the 9th–11th Centuries*, „Slovak Studies” 22(1982), 79-131.
- NADOLSKI, B. *Liturgika*, Poznań 1989.
- POKORNÝ, L., *Z dějin liturgie u nás*, Praha 1969.
- POLC, J.V. *Posvátná liturgie*, Křesťanská akademie: Řím 1981.
- RUSNÁKOVÁ, E., *Tajomstvo šoldovského kríža*, www.lesytanap.sk/08-archiv/downloads/2010-05_b.doc (01.08.2013).
- RUTTKAY, A., SLIVKA, M., *Cirkevné inštitúcie a ich úloha v sídliskovom a hospodárskom vývoji Slovenska v stredoveku*, in: „Archaeologia historica” 10(1985), s. 333-356.

DEDIČSTVO SV. CYRILA A METODA V SPOJENÍ S RÁDOM
SVĚTÉHO BENEDIKTA

ZHRNUTIE

V príspevku je predstavený stav úcty slovanských apoštolov sv. Cyrila a Metoda na Slovensku v tomto čase. Poukazujeme na výskumy Jozefa Kútnika-Šmálova benediktínskych lokalít na Slovensku, ktoré zatiaľ nenašli potrebnú odozvu v archeologickom výskume. Ďalej poukazujeme na pretrvanie diela slovanských apoštolov u južných slovanských národov Slovincov a Chorvátov a tiež na príspevok biskupa slovenského pôvodu Andreja Grutku, ktorým v r. 1963 na II. vatikánskom koncile prispel k zdarnému zavedeniu živých národných jazykov do rímskej liturgie. Predstavujeme aj málo známe pamiatky z Freisingu – zápis staroslovienskych textov latinkou. Napokon konštatujeme, že kým na Slovensku účinkovaním husitských bratríckych vojsk došlo k zničeniu benediktínskej rehole, v Čechách benediktíni pôsobili ďalej a napokon po zániku socializmu sa benediktíni cez Poľsko naspäť usídlili aj na Slovensku. Napokon konštatujeme, že je potrebné vzbudiť prípravu systematickej práce na výskumoch, ktoré odhalia nepoznané súvislosti nášho národného i náboženského vývoja.

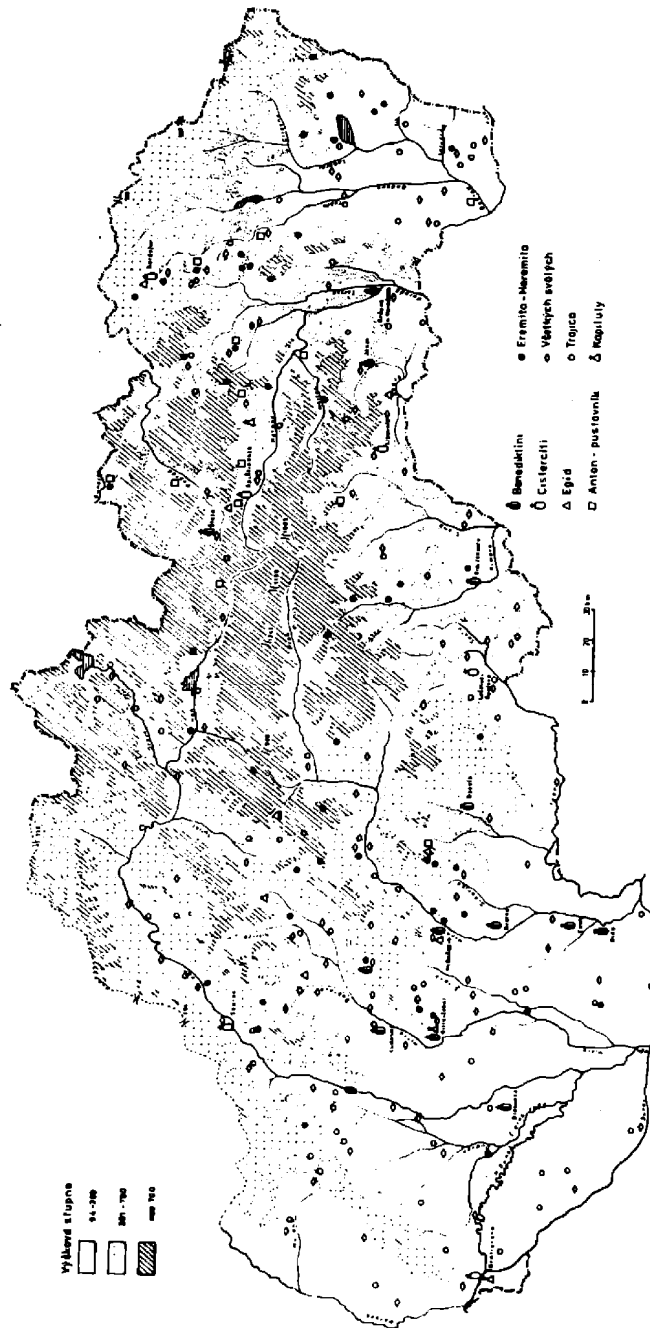
Kľúčové slová: Sv. Cyril; sv. Metod; Veľká Morava; Slovensko; slovenský národ; 1150. výročie; pamiatky.

DZIEDZICTWO ŚWIĘTYCH CYRYLA I METODEGO
W POWIĄZANIU Z DZIEŁEM ŚW. BENEDYKTA

STRESZCZENIE

Artykuł ukazuje stan badań dotyczących słowiańskich apostołów św. Cyryla i Metodego na Słowacji w tym czasie. Autor wskazuje na badania benedyktyńskich stanowisk Josepha Kútnika-Šmálova na Słowacji, które nie znalazły jeszcze odpowiedniego miejsca w badaniach archeologicznych. Ponadto autor opisuje trwałość dzieł Apostołów Słowian w ludach południowosłowiańskich – Słowenów i Chorwatów, a także wkład biskupa, słowackiego pochodzenia, Andrzeja Grutki, który w 1963 r. na Soborze Watykańskim II przyczynił się do pomyślnego wprowadzenia żywych języków narodowych do Liturgii rzymskiej. W artykule zostały przedstawione także mało znane Pamiątki z Freisingu (Monumenta Frisingensia) – jako przykład rejestracji tekstów słowiańskich w piśmie łacińskim. Na koniec zauważono, że podczas gdy na Słowacji skutkiem działań wojsk husyckich było zniszczenie zakonu benedyktyńskiego, w Czechach nadal istniał benedyktyński klasztor słowiański. Po upadku socjalizmu benedyktyni osiedlili się z powrotem (przez Polskę) na Słowacji.

Słowa kluczowe: św. Cyryl; św. Metody; Wielkie Morawy; Słowacja; naród słowacki; rocznica 1150; pamiątki.

Obr. 1. Benediktíni a cisterci na území Slovenska a výskyt charakteristických patrocinii a pamiestnych názvov.